

Ігор Гирич

**ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ:
ТЕОРІЯ І СУСПІЛЬНІ
ВИКЛИКИ**

(XIX – початок XX ст.)

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 061.21

ББК 66.75

Г51

Гирич Ігор

Г51 Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики. (XIX – початок XX ст.)/І.Б. Гирич – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 112 с.

ISBN 978-966-10-3680-1

У книзі на концептуальному рівні розповідається про основні етапи українського національно-визвольного руху XIX – початку XX століття. Розкривається теоретичний зміст і ключові ідеї української інтелектуальної думки першого періоду новітньої історії України. Розрахована на вчителів історії та учнів, а також всіх, хто цікавиться українською історією.

УДК 061.21

ББК 66.75

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-3680-1

© І. Гирич, 2014

© Навчальна книга – Богдан, 2014

Зміст

Передмова	5
-----------------	---

Розділ I. Романтично-слов'янофільський час українського руху (початок ХІХ ст)

1.1. Від етносу до нації; від Малоросії та Галицької Русі до України. Українське питання — проблема визискуваної та панівних націй.	7
1.2. Чим поняття «українська нація» відрізняється від поняття «український народ» або «український етнос».	11
1.3. Етапи українського національно-визвольного руху та їхні визначальні риси	13
1.4. Український проект — вибір інтелектуалів для збереження етнокультурних і ментальнісних особливостей українців.	16
1.5. Староукраїнство та новоукраїнство. Риси ментальних установок, що відрізняли українців від представників сусідніх національних спільнот.	20
1.6. Історична пам'ять — найважливіший чинник формування національної свідомості. Історичні міфи та «війна пам'ятників».	25
1.7. Значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців.	32

Розділ II. Українофільський етап національно-визвольного руху (1840-і–1880-ті рр.)

2.1. Вироблення наукових підвалин української окремішності. Академічний етап українського руху.	35
2.2. Порівняння провідних ідей української історіографії ХІХ ст. з подібними ідеями російської та польської історіографії та суспільною opinio.	
2.3. Російська панславістська, польська централістсько-федералістична й українська слов'янофільська та народницька моделі суспільного розвитку. Шляхи мобілізації української нації в умовах модернізації суспільства.	35

2.4. Курс на соборність і окремішність інтелектуальних еліт Східної і Західної України.	43
2.5. Релігійноконфесійні моменти в національному питанні.	50
2.6. Зіткнення російської і польської національних ідей на Україні. Українство й формування угорської та румунської нації. Україна в геополітичних стратегіях Росії, Австро-Угорщини та Німеччини.	54
2.7. Хлопомани і народовці. Москвофільство і малоросійство. Федеративність та самостійництво.	58

Розділ III. Політичний період українського національно-визвольного руху (1890-ті–1917 рр.). Різні політичні проекти української окремішності.

3.1. Подвійна лояльність інтелігенції та заможних верств суспільства. Зацікавленість вищих соціальних прошарків у збереженні імперського «статус кво».....	70
3.2. Особливості українського соціалізму: М. Драгоманов і галицькі радикали.	73
3.3. Культурництво і політичний чин «Старої Громади».	
3.4. Політичні здобутки галицьких народовців. Початок власне української політики.	79
3.5. Початок галицького та наддніпрянського сепаратизму. М. Грушевський як каталізатор української емансипації в Галичині й Наддніпрянщині.....	82
3.6. Центристські політичні сили і партії та їхній вплив на українське життя.	86
3.7. Українські ліві партії. Національний соціалізм. Між соціальним і національним визволенням.	89
3.8. Український консерватизм: ідея територіалізму і соціальної злагоди.....	95
3.9. Націоналістичні ідеї в дореволюційний період.	99
3.10. Український визвольний рух і представники неукраїнських етносів.	100
Висновки	102
Вибрана література з історії формування української нації.	107

ПЕРЕДМОВА

Ця книжка первісно друкувалася у вигляді статей з продовженням в журналі «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання» під редакцією Віталія Власова. Журнальна версія була закінчена друком наприкінці минулого року. А сам друк тривав більше року, від другої половини 2011 р. Матеріал писався як дидактичний текст до параграфів програми з історії України для 9-10 класів середньої загальноосвітньої школи, затвердженої Міністерством освіти України. Він повністю відповідає додатковим параграфам і главам, що стосуються концептуальних моментів проблеми формування української модерної нації у ХІХ — початку ХХ століття, автором яких був й автор цієї книжки. Для цього видання журнальний текст було ще раз звірено і поправлено, додано передмову і висновки та список літератури.

Зазначена тема цього видання попри досить об'ємну літературу з даного питання, не має ще наразі чітко структурованого і системного викладу, визначеного обсягу проблем й чіткого та логічного трактування не лише в освітньо-методичній, але й в науковій історичній продукції. Тому цей текст буде цікавим не лише в галузі історичної освіти, а також для фахівців-істориків, що цікавляться проблемами постання української нації.

Автор не ставив за мету дати ґрунтовне дослідження зазначеної проблеми. Він лише намагався викласти розуміння загального процесу, складнощів на шляху до втілення українського проекту, головніші моменти націотворення на українських землях, передусім на Наддніпрянщині.

Формування української нації було не стихійним, самоплиним процесом. Воно було результатом творчості українських інтелектуалів: науковців, культурно-громадських і суспільно-політичних діячів. Український (окремішній) проект був лише одним

із можливих варіантів національно-визвольного руху. На відміну від подібних рухів у Центрально-Східній, Північній і Південній Європі, Україна зіткнулася з багатьма теоретичними труднощами, які сягали свого коріння в традиційному патріархальному побуті і господарстві селянського народу, відсутності на момент суспільної модернізації національно свідомої землевласницької верстви, класичної національної державності з усіма притаманними атрибутами в минулому, національної буржуазії. Українська територія була поділена між двома імперіями, українська еліта перебувала під постійним домінуючим впливом національних і державних ідей класичних державних польської і російської націй. Ці, здавалося, непереборні вади мислення були успішно подолані провідниками українського руху. Вони запропонували власну українську модель національного визволення, що дало можливість у 1917 році постати Українській Народній Республіці.

Які теоретичні суспільствознавчі проблеми мусила вирішувати українська інтелектуальна еліта, як відбувалося становлення української самостійницької ідеї, що означав фактично федеративний постулат українофілів від кирило-мефодіївців і до соціал-демократів, як зміцнювалося соборницьке мислення і відбувалася паралелізація дій наддніпрянців і наддністрянців для просування до політичної емансипації? На ці та інші питання автор намагався дати у цій книжці свою інтерпретаційну відповідь.

2.6. Зіткнення російської і польської національних ідей на Україні. Українство й формування угорської та румунської нації. Україна в геополітичних стратегіях Росії, Австро-Угорщини та Німеччини

Упродовж 1830–1860-х рр. точилася активна й уперта боротьба між Росією та Польщею за володіння українською територією між Західним Бугом і Дніпром. Користаючись з ліберального правління Олександра I, польська еліта намагалася зберегти своє економічне й духовне панування у Правобережній Україні. Адам Чарторийський, належачи до вузького кола фаворитів царя, намагався реорганізувати польську освіту на землях Литви, Білорусі й України та домогтися визнання царем польського права на культурну належність України по правому березі Дніпра за «Історичною Польщею». Згідно з цими планами було розбудовано мережу польських шкіл. За візитації Тадеуша Чацького і за участі Гуго Коллонтая у 1803–1805 рр. заснований Кременецький ліцей. Провідним навчальним закладом для Правобережжя стає Віленський університет та Віленська медико-хірургічна академія.

Програвши повстання 1830 р., поляки втратили й свої ідеологічно-інтелектуальні переваги в краї. Було закрито Кременецький ліцей і Віленський університет, натомість росіяни у Києві в 1834 р. відкрили в Києві Університет Св. Володимира, який мав освітньо й науково утверджувати споконвічну належність «Юго-Западного края» до Росії і російського народу. Проте наміри ці втілилися в життя не цілком. Адже саме Університет Св. Володимира став одним з неофіційних центрів українознавчих досліджень. А професори його були серед ідеологів українських постулатів. Київська археографічна комісія своїми публікаціями ствердила не «русьскость» Правобережжя, а його українську споконвічність. Українські історики документально намагалися довести: 1) питомість козаччини, її спорідненість з вільними громадами ухадників та бродників у князівські часи; 2) вони продемонстрували, що так звана «польська шляхта» переважно складалася з давньоукраїнської православної земельної еліти і лише масова полонізація наприкінці XVI ст. привела її до польського табору; 3) досліджен-

ня полемічної літератури засвідчило високий культурний рівень православної ієрархії — тодішнього інтелектуального провідника українського суспільства, яке за своїм рівнем істотно переважало московське духовенство; 4) київські вчені дослідили давність й оригінальність українського православ'я, його боротьбу за збереження незалежного статусу в часи загарбання його московською церквою у другій половині XVII ст.; 5) було доведено, що т.зв. польське культурегерство перетворилося на відвертий економічний і політичний визиск краю і що вибух козащини став відповіддю на небажання українців пов'язувати себе і своє майбутнє з польською державою; 6) українські інтелектуали намагалися переконати в наявності у містах своїх правних і самоврядних форм, що вели свій початок від киеворуських часів, нежиттєвість магдебурзького права у правобережних містах; 7) завданням вчених було також показати, що колонізація східних і південних теренів України відбувалася завдяки передусім українському населенню Галичини, Волині і Полісся. І лише після нього сюди прийшла польська влада і новий власник.

Проте суспільно-політичний чинник в діяльності Тимчасової комісії для розгляду давніх актів (Київської археографічної комісії) зберігався лише до часів редагування його В. Антоновичем. Нові керманічі — М. Довнар-Запольський і В. Іконников — вихолостили політичний зміст праці комісії та істотно зменшили обсяг науково-археографічної продукції.

Західним українцям від часу опанування Галичини за конституцією 1867 р. довелося визначатися зі своєю національною належністю: чи вважати себе частиною «русского народа», чи польської нації, чи ставати до лав «нової» української нації. Шкільництво, уніатська церква й періодика (передусім заснування у 1880 р. першої щоденної газети «Діло») підштовхнуло західних українців до масової української самоідентифікації, бо стан справ у суспільстві засвідчував відмінність українських інтересів від інтересів польської, німецької і російської націй.

У 1860-х — 1890-х рр. формувалися постулати української ідеї. Стисло їх можна сформулювати так:

1) Українці — окремий слов'янський народ, який за своїми культурно-антропологічними рисами є проміжною ланкою між своїми сусідами-росіянами, білорусами, поляками, сербами й болгарями.

Діяльність В. Антоновича як голови Археографічної комісії у Києві та професора Київського університету заклала фундамент власне українській історіографії. Він перший сформулював вимоги окремого і незалежного українського історичного процесу. Він почав готувати нову еліту, що орієнтувалася не на імперський, а питома український національний інтерес. Його справу продовжив Михайло Грушевський, який і став батьком української науки, створивши наукову літературну мову в працях Наукового товариства ім. Т. Шевченка.

Внеском українців у світову суспільну думку варто вважати федеративну теорію, яка не була федерацією, що об'єднувала, а федерацією, що роз'єднувала імперський організм і виокремлювала з нього Україну. Другим українським історичним міфом стала громадівська теорія. Вона була реакцією інтелектуалів на державні імперські міфи росіян і поляків. На російський міф про «триєдиний російських народ», що складався з великоросів, малоросів та білоросів та польського міфу про федерацію чотирьох народів «Історичної Польщі» (до поділу 1772 р.): поляків, українців, білоросів і литовців під домінуючим впливом поляків і польської культури та мови, спільної для усіх чотирьох народів. *Український федералізм* не заперечував зовсім самостійності, а радше був першим етапом (завданням мінімум) на шляху до здобуття незалежності.

Українці стикнулися з впливами сусідніх національних ідей, але знайшли свій вихід на виклики часу, протиставивши польському елітаризму і аристократизму та російському централізму та авторитаризмові свою демократичну ідею рівноправності та громадського устрою. Проте при всіх позитивах громадівська теорія мала й свою суттєву ваду, бо погоджувалася з ідеєю бездержавності українського народу і можливості існування нації без власної держави.

В умовах поліційного тиску і нагінок на національну працю, наддніпрянці звертають свою увагу на Галичину. Конституційний режим Австро-Угорщини дозволив сформуватися на Західній Україні спільній українській ідеї. Були закладені основи єдиної для підросійської і півавстрійської Україн літературної мови, красного письменства, спільної науки і культури. У Львові формується й *самостійницька ідеологія*. Тут розгорнули діяльність наддніпрянські соціал-демократи (А. Жук, В. Дорошенко та ін.), які утворили групу, що ставила своїм центральним завданням не соціальні поліпшення, а здобуття національної волі. У Львові остаточно розірвавши з соціал-демократією, розпочав діяльність Д. Донцов з ширення ідеї інтегрального націоналізму.

Геополітична ситуація в Європі у 1880-х роках сприяла тому, що українське питання з внутрішньоросійського чи — польського ставало міжнародним питанням. Це дало можливість народовцям спертися на підтримку австрійських урядових кіл у формуванні національної політики. В результаті народовці витіснили москвофілів Галичини від переважаючого впливу на громадські структури. Наприкінці XIX ст. націоналізується греко-католицька церква під впливом митрополита Андрея Шептицького, яка стала одним з головних чинників націоналізації усього західноукраїнського суспільства.

У Великій Україні відбувалося розшарування інтелігенції, частина якої стала проросійською, що орієнтувалася на нешкідливе для влади культурництво і намагалася щось досягти для України через діяльність в російських партіях, передусім серед кадетів. *Неполітичне українофільство* у XX ст. сповідували ті кола, які лишалися при редакції журналу «Киевская старина»: В. Науменко, О. Лазаревський, І. Лучицький, В. Горленко, Б. Кістяківський та ін. Менша частина пориває з російської імперської інтелігенцією і визнає лише українську національну самоідентифікацію (М. Лисенко, М. Старицький, І. Стешенко та ін.).

Український соціалізм не зміг знайти своєї ідейної ніші і перебував під впливом РСДРП. В питаннях першості соціального і національного в програмі лідери УСДРП — М. Порш, С. Петлюра, В. Винниченко, Л. Юркевич схилилися на користь першочергового вирішення соціальних питань у ортодоксальних приписах російського більшовизму. У проблемі пошуку союзників в таборі «буржуазних» партій вони зайняли сектантську позицію — відмови від будь-якого співробітництва з непролетарськими партіями. Як у Польщі Польська партія соціалістична, УСДРП не змогла стати локомотивом національно-соціальної революції, відмовившись від надпартійно-національної традиції РУП.

Великого ідеологічного значення мала діяльність у 1908-1914 роках В'ячеслава Липинського — творця формули політичного українця — *територіалізму* — патріотизму землі. Він першим поставив завдання будівництва української держави. Висунув ідею органічного суспільства, яке спираючись на заможні прошарки суспільства, за консервативною метою, працюватиме на постання незалежної України.

Вибрана література з історії формування української нації

1. *Андерсон Б.* Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму.; пер. В. Морозов. — 2-ге вид., перероб. — К.: Критика, 2001. — 272 с.
2. *Балибар Э., Валлерстайн И.* Раса, нация, класс. Двусмысленные идентичности / Пер. с фр. под. ред. О. Никифорова и П. Хицкого. — М.: Издательство «Логос», 2004. — 288 с.
3. *Бачинський Ю.* Україна ingredienta / 3-тє видання з передмовою В. Дорошенка і додатком: Листування Ю. Бачинського з
4. *М. Драгомановим* з приводу «України ingredient-и». — Берлін: Вид-во української молоді, 1924. — 237 с.
5. *Бочковський О.* Вступ до націології / Український технічно-господарський інститут. — Мюнхен : УТГІ, 1991—1992. — 338 с.
6. *Бромлей Ю.В.* Очерки теории этноса/ АН СССР, Институт этнографии им. Н.Н. Миклухо-Маклая. — М.: Наука, 1983. — 413 с.
7. Винайдення традиції / пер. з англ., наук. ред. *М. Климчук*; ред. *Е. Гобсбаум, Т. Рейнджер*. — К.: Ніка-Центр, 2005. — 448 с. — (Серія «Зміна парадигми»; вип. 8).
8. *Гирич І.* Історичні причини наших поразок і перемог. — Львів: Літературна агенція Піраміда, 2011. — 140 с.
9. *Гирич І.* Київ в українській історії: Києвознавчі статті.-К.: Смолоскип, 2011. — 302 с., іл.
10. *Гирич І.* Концептуальні проблеми історії України. — Тернопіль: Навчальна книга—Богдан, 2011. — 223 с.
11. *Гирич І.* Між наукою і політикою. Історіографічні студії про вчєних-концептуалістів. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 488 с.
12. *Гобсбаум Е.* Нації і націоналізм, починаючи з 1780 року: програма, міфи, реальність; [пер. з англ. та прим. Т. Ко-рпала]. — К.: Укр. Центр духов. культури, 2010. — 286 с.
13. *Грицак Я.* Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ—ХХ століття. — 2-ге вид. — К. : Генеза, 2000. — 356 с.
14. *Грінченко Б., Драгоманов М.* Діалоги про українську національну справу / упоряд. А. Жуковський; НАН України, Інститут української археографії. — К. : [б.в.], 1994. — 286 с.
15. *Грушевський М.* Звичайна схема «руської» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства // Грушевський М. Твори: у 50 т. / голов. ред. П. Сохань; НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. — Л.: Світ, 2002 — Т. 1: Серія «Суспільно-політичні твори (1894-1907)». — К., 2002. — С. 75-82;

16. *Гелнер Е.* Нації та націоналізм; Націоналізм: Пер. з англ. — К.: Таксон, 2003. — 300 с.
17. *Донцов Д.* Вибрані твори: у 10 т. / [відп. ред. і упоряд., післям., комент. О. Баган]; Наук.-ідеол. центр ім. Дмитра Донцова. — Дрогобич; Львів: Відродження, 2011. — Т. 2: Культурологічна та історіософська есеїстика (1911-1939 рр.) / [редкол.: Олег Баган та ін.]. — 2012. — 362 с.
18. *Донцов Д.* Вибрані твори: у 10 т. / [відп. ред. і упоряд., післям., комент. О. Баган]; Наук.-ідеол. центр ім. Дмитра Донцова. — Дрогобич; Львів: Відродження, 2011. — Т. 3 : Ідеологічна есеїстика (1922-1932 рр.) / [редкол.: Олег Баган та ін.]. — 2012. — 351 с.
19. *Донцов Д.* Вибрані твори: у 10 т. / [відп. ред. і упоряд., післям., комент. О. Баган]; Наук.-ідеол. центр ім. Дмитра Донцова. — Дрогобич; Л.: Відродження, 2011. — Т. 1: Політична аналітика (1912-1918 рр.) / [передм. О. Баган]. — 2011. — 328 с.
20. *Донцов Д.* Твори / Д. Донцов; голова ред. кол. Я. Дашкевич; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, Національний ун-т «Києво-Могилянська академія», Українське академічне та професійне товариство ім. Міхновського, Дрогобицький педагогічний ун-т ім. Івана Франка, Асоціація «Нова література». — Львів: Кальварія, 2001. — Т. 1: Геополітичні та ідеологічні праці / Упоряд., передмова, комент. О. Баган. — 488 с.;
21. *Драгоманов М.* Вибране («...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні») / Упоряд. та авт. іст.-біогр. нарису Р.С. Мішук; Приміт. Р.С. Мішука, В.С. Шандри. — К.: Либідь, 1991. — 688 с.
22. *Касьянов Г.* Теорії нації та націоналізму: Монографія. — К.: Либідь, 1999. — 352 с.
23. *Когут З.* Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини, 1760— 1830.— К.: Основи, 1996. — 317 с.
24. *Костомаров М.* «Закон Божий» (Книга буття українського народу). — К.: Либідь, 1991 — 40 с.
25. *Костомаров М.* Дві руські народності; [за загальною редакцією Лариси Івшиної; упорядники: Ігор Сюдюков, Марія Томак, Надія Тисячна]. — К.: ПрАТ «Українська прес-група», 2012. — 71 с.
26. *Липинський В.* Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму / редактор Я. Пеленський.— К.: Інститут східноєвропейських досліджень Національної академії наук України; Філадельфія: Східноєвропейський дослідний інститут ім. В.К. Липинського, 1995. — 471 с.
27. *Лисяк-Рудницький І.* Історичні есе. — К.: Центр досліджень історії ім. Петра Яцика Канадського ін-ту українських студій Альбертського ун-ту, 1994. — Т. 1. — 520 с.
28. *Лисяк-Рудницький І.* Історичні есе. — К.: Центр досліджень історії ім. Петра Яцика Канадського ін-ту українських студій Альбертського ун-ту, 1994. — Т. 2. — 573 с.

29. *Міхновський М.* Самостійна Україна; Справа української інтелігенції / М. Міхновський; упоряд., передм. В. В. Яременко; — К.: МАУП, 2007. — 350 с. — (Бібліотека українознавства ; вип. 7).
30. Націоналізм: теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера: антологія / Наук. т-во ім. В. Ли-пинського ; упоряд.: Олег Проценко, Василь Лісовий ; пер.: Ю. Бадзьо [та ін.]. — 3-тє вид. — К.: Простір: Смолоскип, 2010. — XLIV, 684 с.
31. *Ребет Л.* Теорія нації. — Львів: Всеукраїнський політичний журнал «Державність», 1997. — 192 с.
32. *Сміт Е.* Нації та націоналізм у глобальну епоху; пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал ; наук. ред. Г. Касьянов. — К.: Ніка-Центр, 2006. — 320 с. — (Серія «Зміна парадиг-ми»)
33. *Сміт Ентоні Д.* Культурні основи націй : ієрархія, заповіт і республіка; переклад з англійської П. Таращук. — Ки-їв : Темпора, 2009. — 311 с.
34. *Сміт Ентоні Д.* Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія. / Пер. з англійської. — К.: «К.І.С.», 2004. — 170 с.
35. *Сміт Ентоні Д.* Національна ідентичність / з англійської переклав П. Таращук. — К.: Основи, 1994. — 223 с.
36. *Смолай В., Степанков В.* Українська державна ідея XVII-XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реаліза-ції. — К.: Альтернативи, 1997. — 367 с.
37. *Стецько Я.* Твори. — Мьнchen: Організація Українських Націоналістів. — Т. 2 : Українська визвольна концепція. — 1991. — 467 с.
38. *Стецько Я.* Твори. — Мюнхен: Організація Українських Націоналістів. — Т. 1.— 1987. — 528 с.
39. *Сціборський М.* Націократія. — Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. — 106 с.
40. *Чижевський Д.* Філософські твори: у 4-х тт. / Під заг. ред. В. Лісового. — Т. 1. — К.: Смолоскип, 2005. — 402 с.
41. *Шпорлюк Р.* Імперія та нації. З історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі; пер. з англ. передм., упо-ряд. Г. Касьянов. — К.: Дух і Літера, 2000. — 354 с.
42. *Шпорлюк Р.* Комунізм і націоналізм; Карл Маркс проти Фрідріха Ліста; пер. Г. Касьянов. — К. : Основи, 1998. — 479 с.
43. *Щербаківський В.* Формация української нації : нарис праісторії України. В. Щербаківський. — Нью-Йорк : Гове-рля, 1958. — 147 с.
44. *Hroch M.* Social preconditions of national revival in Europe: a comparative analysis of the social composition of patriotic groups among the smaller European nations. — Cambridge University Press, 1985 — 220 p.
45. *Smith A.* Nationalism and Modernism: A Critical Survey of Recent Theories of Nations and Nationalism. — London: Routledge, 1998. — 286 p.

Наукове видання

ГИРИЧ Ігор Борисович

**Формування модерної української нації:
теорія і суспільні виклики
(XIX – початок XX ст.)**

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактори *Василь Герасимчук, Марія Козяр*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп’ютерна верстка *Нелі Домарецької*

Підписано до друку 19.11.2013. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 5,58. Умовн. фарбо-відб. 5,58.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07, 52-05-48, 52-19-66
publishing@budny.te.ua
www.bohdan-book.com

ISBN 978-966-10-3680-1

9 789661 036801